

STRESZCZENIE

Agnieszka Żmuda “Psychospołeczne uwarunkowania potrzeby poznania u osób o wysokich osiągnięciach edukacyjnych”

Celem badań było zweryfikowanie istnienia zależności potrzeby poznania ze zmiennymi wyjaśniającymi: temperamentem, inteligencją emocjonalną i retrospektywnie spostrzeganymi postawami rodzicielskimi u osób o wysokich osiągnięciach edukacyjnych (tj. stypendystów MNiSW). Otrzymane rezultaty tych osób porównano pod względem tych zależności oraz w zakresie potrzeby poznania z grupą badanych nieposiadających osiągnięć (nieotrzymujących stypendium MNiSW). Ponadto dokonano charakterystyki potrzeby poznania u osób z osiągnięciami akademickimi w czterech aspektach: behawioralnym, emocjonalnym, metapoznawczym oraz temporalnym.

Niniejsze badania zostały przeprowadzone na próbie 207 osób (102 stypendystów oraz 105 osób z grupy porównawczej) w wieku 21-34 lat, będących studentami lub doktorantami różnych kierunków studiów. Do pomiaru poszczególnych zmiennych wykorzystano narzędzia: KPP w polskiej adaptacji Matusza, Traczyka i Gąsiorowskiej; FCZ-KT (R) autorstwa Cyniak-Cieciury, Zawadzkiego i Strelaua; PKIE opracowany przez Jaworowską, Matczak, Ciechanowicz, Stańczak i Zalewską; KPR-Roc autorstwa Plopy; narzędzie własne badające cztery aspekty potrzeby poznania (behawioralny, emocjonalny, metapoznawczy, temporalny) oraz metryczkę własnego autorstwa, badającą zmienne socjodemograficzne.

Wyniki przeprowadzonych badań w grupie osób z wysokimi osiągnięciami edukacyjnymi dowiodły istnienia pozytywnego związku potrzeby poznania z aktywnością, wytrzymałością oraz negatywnego związku z reaktywnością emocjonalną. Wykazano też dodatnią współzależność PP z ogólnym poziomem inteligencji emocjonalnej i wszystkimi jej wymiarami. Nie dowiedziono istotnych statystycznie związków potrzeby poznania z retrospektywnie spostrzeganymi postawami rodzicielskimi. Przeprowadzone analizy ujawniły najsilniejsze predyktory PP: ogólny wynik inteligencji emocjonalnej, aktywność temperamentalną oraz percypowaną postawę niekonsekwencji matki. Wykazano mediacyjną rolę inteligencji emocjonalnej w kształtowaniu się PP (mediacja związków temperamentu z potrzebą poznania). Po porównaniu wykrytych korelacji między PP a zmiennymi wyjaśniającymi wśród stypendystów i niestypendystów, nie ma podstaw, by wnioskować, że zależności między badanymi zmiennymi kształtują się inaczej w obu grupach. Są więc uniwersalne dla wszystkich badanych. Wykazano natomiast, że osoby z osiągnięciami edukacyjnymi uzyskują wyższe wyniki w zakresie poziomu potrzeby poznania niż osoby z

grupy porównawczej i częściej wskazują na dodatkowe aktywności wyrażające PP. W większym stopniu łączą realizację swojej potrzeby poznania z wymagającymi aktywnościami intelektualnymi oraz działaniami związanymi z wysokimi rezultatami niż osoby z grupy porównawczej. Dowiedziono, że w obu grupach potrzeba poznania koreluje dodatnio z emocjami pozytywnymi podczas wykonywania aktywności poznawczej oraz ujemnie z negatywnymi. Obie grupy nie różnią się pod kątem przeżywania emocji pozytywnych i negatywnych w trakcie wysiłku intelektualnego. Stypendyści wyżej oceniają stopień realizacji PP, ujawniania się jej oraz jej ważność na tle innych potrzeb. Nie dowiedziono różnic międzygrupowych w zakresie orientacji na *tu i teraz* ani koncentracji na bieżącej czynności podczas wysiłku intelektualnego. Wykazano natomiast, że badani w obu grupach bardziej koncentrują się na wyniku swojej aktywności niż na niej samej.

Otrzymane rezultaty potwierdzają większość ustaleń teoretycznych związanych z funkcjonowaniem osób o wysokiej potrzebie poznania i pozwalają na głębsze rozumienie jej specyfiki.